

nalista szélsőségeseknek maga a demokratikus berendezkedés is útjukban állván, amitől a populisták szintén távol állnak.) Különböző pártok, eltérő társadalmi környezetben és más-más politikai örökség talaján természetesen sohasem képviselnek képletszerűen „tisztá”, még kevésbé változhatatlan programokat. Pártok eszmei, világnézeti átalakulására és elegyes arculatformálására – a Horvát Demokratikus Közösségtől a Polgárok Bulgária Európai Fejlődéséért pártjáig – sok-sok példa áll rendelkezésre. A jobboldali populizmus populizmus az egyébként jobbára periferikus baloldali populisták irányában sem határolható el élesen; jelentősebb ilyen irányzatú, persze euroszkeptikus erő a jelenlegi görög válság nyomán jelent meg (Egyesült Szociális Front, SYRIZA), a diktatúrákból túlélő kommunisták ritkán nyomnak bármit is a latban.

A populista szélsőségesség jelentkezése természetesen nem nyomja el a csatlakozási távlat híveinek pozitív várakozását, illetve a csatlakozott régiók elégedettségét. A csatlakozandók csalódására esetleg a keleti bővítés lelassulása szolgál. A várakozásokat vagy az elégedettséget illetően, mint azt az „eurobarométer”-mérések jelzik, mutatkoznak ugyan hullámzások egy-egy ország és Brüsszel eseti vitái (mint például Horvátország kapcsán a Gotovina-per) nyomán, a görbék azonban nem váltanak át visszafordíthatatlan negativitásba. A populista pártok választási sikerei eredményei egyébként az utóbbi időben éppen hanyatlóban vannak Romániában, Szerbiában, Bulgáriában, illetve stagnálnak Horvátországban (lásd összehasonlító eredménygörbék 2007/08-tól megközelítőleg máig). Megindult ezzel szemben középre nyomulásuk, és a diszkurzusuk továbbra is áthatja a kommunikációt. Egyúttal a politikai térkép és a diszkusszió állandó változásban van. Az Európát átfogó válság a közeljövőben tovább erősítheti az euroszkeptikus hangokat.

A tematikus folyóiratszám tulajdonképpen érdekességét a részletfeldolgozások adják: egy-egy országtanulmány (Bulgária, Szerbia, Moldova; utóbbi vonatkozásban sajátos fénytörésben jelenik meg az euroszkeptikus vonulat – az orosz lakosság szemhatárán), egy lengyel–bolgár–horvát összehasonlító elemzés vagy az Európai Parlamentben képviselt jobb-közép és populista pártok egymás közötti kommunikációjának bemutatása.

Komáromi Sándor

Ki húz hasznot a fehér köpeny viseléséből? Nemi különbségek a „foglalkozási állampolgárság” tekintetében az indiai származású orvosok körében

Murti, Lata: Who benefits from the white coat? Gender differences in occupational citizenship among Asian-Indian doctors = Ethnic and Racial Studies, 2012, 35. Vol, 2012, 12. No, 2035–2053. p.

Az Egyesült Államok társadalmi hierarchiájában az indiai származásúak az USA-ban született fehéreknél alacsonyabb státusban helyezkednek el. A foglalkozások közötti rangsorban, az orvosok viszont, kiemelkedően magas helyen szerepelnek. Ennél fogva, az indiai származású orvosok magas társadalmi státuszt élveznek, miután kiderül róluk a foglalkozásuk. Ugyanakkor, még az ő esetükben sem mindegy a nem. Az indiai származású női orvosok kevésbé megbecsültek a férfiaknál, mivel a társadalom egészére jellemző, hogy a férfiakat előbbre helyezi a nőknél.

Az imént elmondottakra kiváló példa Ddr. Smitha Bhalala is, akit jellemző módon gyermekkorában sötét tónusú bőrszíne, és olajos göndör haja, míg felnőtt korában (miután orvosként kezdett praktizálni) női mi-voltja miatt ért hátrányos megkülönböztetés.

A tanulmány ötvenkét, Dél-Kaliforniában élő, első, vagy második generációs indiai származású orvossal készült interjú alapján íródott. Az interjú során a megkérdezetteknek alapvetően két kérdésre kellett választ adniuk:

1. Mi volt az oka, hogy éppen az USA-ban kívántak praktizálni?
2. Tapasztaltak-e bármilyen hátrányos megkülönböztetést, etnikumuk, és/vagy nemi hovatartozásuk miatt?

A második kérdés első sorban a betegekkel, kollégákkal, illetve az egészségügyi szervezetekkel kapcsolatos interakcióikra, valamint a szakmán kívüli, hétköznapi világban megélt tapasztalataikra vonatkozott.

A válaszokból lesűrhető egyik általános tapasztalat azt mutatja, hogy az indiai származású férfi orvosoknak ugyanazokkal az előítéletekkel kell szembenézniük, mint fekete, vagy latin társaiknak, egészen addig, amíg fény nem derül a foglalkozásukra.

Volt olyan orvos, akit csak azért állított meg a rendőr, mert szürkület után egy nagyon gazdag, jobbára fehérek lakta környéken autózott, volt, akit a feketékre jellemző köznapi viselete miatt igazoltattak, stb. Ám, amint kiderült, mivel foglalkoznak ezek a férfiak, azonnal útjukra engedték őket. Sőt, ha történetesen kisebb szabálysértéseken érték őket (lejárt jogosítvány, tiltott helyen való parkolás stb.), még afölött is szemet hunytak.

Ugyanez érvényes a reptéri alkalmazottakkal, biztonsági szolgálatokkal, és persze magukkal az utastársakkal összefüggésben is. Különösen a szeptember 11.-ike után, az amerikai társadalomban az a torz kép alakult ki a muszlimokról, hogy szükségszerűen mind terroristák. A velük szemben megjelenő előítélet pedig „átsugárzott” minden nem fehér (vagy fekete) bőrű egyénre is, főként, ha az illetőnek furcsa, az amerikaiak számára elsősre földrajzilag elhelyezhetetlen neve is volt. Ugyanakkor, amint kiderült, hogy orvossal van dolguk, az utasok, a reptéri alkalmazottak, és a légiutas-kísérők is mind teljesen más hozzáállást mutattak, mint előtte.

A férfi orvosokkal szemben felbukkanó előítéletek hamar semmivé foszlanak, amint kiderül róluk, milyen szakmát gyakorolnak, ugyanez viszont már nem mondható el a nőkről. Mivel az amerikai emberekben él a sztereotípiá, hogy az orvosi szakma férfiszakma, így az indiai származású női orvosok felé még akkor is gyanakvással fordulnak a betegek, amikor rajtuk van a fehér köpeny, és a köpenyre csíptetett azonosítókártyáról egyértelműen kiderül, milyen területen tevékenykednek. Az pedig, hogy nem fehérek, még tovább rontja a helyzetüket. Az amerikai társadalomban él az előítélet, miszerint a színesbőrű nők nem viselhetnek művelhetnek függetlenséget, és önálló egzisztenciát biztosító hivatást. Az átlagember a nőket csak nővéreként, vagy maximum fiziko-terapeutaként tudja elképzelni. Ha egy nem- fehér nő mégis magasabb szakképzettséget igénylő hivatásba kerül, akkor azonnal egy új skatulyát húznak rá: az amerikai társadalom nagy részének szemében ő lesz az agresszív, parancsoló „ribanc”, hiszen olyan szerepben tetszeleg, ami nem hozzá való. E megbélyegzés miatt az indiai (és természetesen a többi nem- fehér) származású orvosnő ritkán kapja meg azt a társadalmi elismertséget, mint férfi társai.

Az indiai származású férfi orvosok tehát megkapják az általunk itt foglalkozási állampolgárságnak nevezett státuszt, és tagjai lehetnek a fehér, középosztálybeli amerikai társadalomnak, amennyiben hivatásukat nyilvánvalóvá teszik. A női orvosok viszont még a foglalkozásuk által sem tehetnek szert elismertségre, sőt gyakran a társadalomra veszélyesebbnek ítéltetnek – mivel „erőszakosságukkal” elveszik a munkát a középosztálybeli fehér férfiaktól –, mint ha megmaradnának a róluk kialakult alávetett, függő nő sztereotípiájánál.

Juhász Gergely Ákos

SZEMLE

Kisebbségek nyelvhasználata

A névtan mint önálló tudományág a magyar nyelvterületen

András Zselyke: Szabó T. Attila helynévkutatásainak jelentősége. = Erdélyi Múzeum. 74. kötet. 2012. 3. füzet, 155-159 p.

Szabó T. Attila *Magyar Nyelv* című folyóiratban 1988-ban megjelent vallo-másaiból tudjuk, hogy életpályájának meghatározó állomása volt, amikor egyetemi hallgatóként 1928 körül mint Tavaszy Sándor tanítványa látogatást tett az Erdélyi Múzeum Levéltárában, és ott beavatást nyert a levéltári kutatások mikéntjébe. Itt találkozik először újkori használatú helynevekkel, amelyeknek történeti fontosságát hamar felismeri, és ettől kezdve idejének jó részét a helynevek gyűjtésére és vizsgálatára fordítja.

A helynévkutatás módszertanának kidolgozása az, ami fordulópontot jelentett Szabó T. Attilánál a korábbi korok eredményeihez képest. A 19. századi helynévtárak, oklevéltárak, okmánytárak ugyanis – a pozitivistá adatgyűjtésen túl – nem egészültek ki szakszerű elemzésekkel, magyarázatokkal. Ugyanakkor érdemük az élőnyelvi adatok felsorakoztatása a korabeli nyelvállapotokról, amelynek nélkülözhetetlenségét Szabó T. Attila is felismerte és hasznosította, valamint *A magyar helynévkutatás a XIX. században* című tanulmányában részletesen be is mutatta.

A 20. századi névtani kutatások új irányt vettek, a helyneveket történeti forrásokban tárják fel a nyelvészek, a hangsúlyt eredetük megfejtésére fektetve. Melich János, Gombocz Zoltán és az ún. budapesti iskola újgrammatikus szemléletű munkamódszereit, gondolkodásmódját olyan kiváló nyelvtörténészek alkotják, mint Kniezsa István, Pais Dezső, Bárczi Géza, akik a névtani kutatások jelentőségét felismerték, és forráskutatásaik során a helynevekre különös figyelmet fordítottak, így a mai napig megkerülhetetlen névrendszertani munkákat tettek az asztalra.

A budapesti nyelvtörténészek munkásságával nagyjából egy időben Kolozsvárott tevékenykedett Szabó T. Attila és a köréje tömörült szakemberek, az ún. kolozsvári iskola. Kutatásaiknak újszerűsége abban állt, hogy a történeti helynévkutatást egyesíteni kívánták a helyszíni, élőnyelvi gyűj-